

پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

طراحی ابزارهای اسلامی جهت ارائه تسهیلات
قاعده‌مند توسط بانک مرکزی:
چارچوبی جهت سیاست‌گذاری پولی در بازار بین‌بانکی

حسین میسمی

حسین توکلیان

MBRI -PN-94012

مهر ۹۴

یادداشت سیاستی

www.mbri.ac.ir

پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

پژوهشکده پولی و بانکی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تهران: میدان آرژانتین، ابتدای بزرگراه آفریقا، پلاک ۱۰

کدپستی: ۱۵۱۴۹۴۷۱۱۱ صندوق پستی: ۷۹۴۹-۱۵۸۷۵

www.mbri.ac.ir

- دیدگاه و نظرات ارائه شده در این مقاله متعلق به نویسندگان بوده و لزوماً نظر پژوهشکده پولی و بانکی را منعکس نمی‌کند.
- کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پژوهشکده پولی و بانکی می‌باشد، لیکن استفاده از نتایج این مقاله با ذکر منبع بلامانع است.

طراحی ابزارهای اسلامی جهت ارائه تسهیلات قاعده‌مند توسط بانک مرکزی:

چارچوبی جهت سیاست‌گذاری پولی در بازار بین‌بانکی

حسین میسمی^۱

حسین توکلیان^۲

چکیده

این تحقیق تلاش می‌کند تا موضوع سیاست‌گذاری پولی در چارچوب تسهیلات قاعده‌مند را مورد بررسی قرار داده و امکان استفاده از آن در بازار بین‌بانکی کشور را مورد بحث قرار دهد. یافته‌های این گزارش نشان می‌دهد که با توجه به اینکه شیوه‌های قرض‌دهی و قرض‌گیری در الگوی متعارف تسهیلات قاعده‌مند بر اساس عقد قرض همراه با بهره سامان یافته‌اند، در چارچوب اسلامی قابلیت استفاده ندارند. اما می‌توان با استفاده از ظرفیت فقه اسلامی، انواعی از شیوه‌های جایگزین را جهت اجرای عملیات مذکور طراحی نمود. در این تحقیق به برخی از این ابزارها اشاره شده و توصیه‌های سیاستی کاربردی جهت اجرای آن‌ها توسط بانک مرکزی پیشنهاد می‌گردد.

۱- استادیار گروه بانکداری اسلامی، پژوهشکده پولی و بانکی؛ meisami@isu.ac.ir

۲- کارشناس ارشد گروه پولی و ارزی، پژوهشکده پولی و بانکی و استادیار دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبایی؛ tavakolianh@gmail.com

■ مقدمه

تسهیلات قاعده‌مند (Standing Facilities) مجموعه‌ای از ابزارهای مالی هستند که امکان قرض‌دهی و قرض‌گیری بسیار کوتاه‌مدت (شبهانه) بین بانک مرکزی و بانک‌ها را فراهم می‌کنند. این ابزارها که معمولاً در بازار بین‌بانکی مورد استفاده واقع می‌شوند، به بانک‌های فعال در بازار پول (بازار بین‌بانکی) کمک می‌کنند تا در صورتی که با چالش‌های موقت نقدینگی مواجه شدند، بتوانند نیاز خود را از بانک مرکزی برطرف کنند و در مقابل، در صورتی که در کوتاه‌مدت با مازاد منابع مواجه بودند، منابع خود را نزد بانک مرکزی سپرده‌گذاری نمایند (بیندسیل^۱، ۲۰۱۴، ص ۷۰).

در چارچوب اسلامی به دلیل آنکه پرداخت هر نوع مازاد در چارچوب قرض ربا به حساب می‌آید، امکان استفاده از ظرفیت تسهیلات قاعده‌مند جهت سیاست‌گذاری بانک مرکزی وجود ندارد. شاید به همین دلیل است که در حال حاضر عملاً بانک مرکزی کشور به صورت رسمی و شفاف از ابزار تسهیلات قاعده‌مند استفاده نمی‌کند.

به نظر می‌رسد می‌توان با استفاده از ظرفیت عقود اسلامی، انواعی از شیوه‌های منطبق با شریعت جهت راه‌اندازی تسهیلات قاعده‌مند در روابط بانک مرکزی و بانک‌ها در بازار بین‌بانکی طراحی نمود. استفاده از شیوه‌های مذکور به بانک مرکزی کمک خواهد کرد تا بتواند عملاً کریدور نرخ سود را در بازار بین‌بانکی تشکیل داده و با تغییرات نرخ‌های کف و سقف به صورت پیوسته، به اعمال سیاست‌های مورد نظر خود بپردازد.

با توجه به آنچه مطرح شد، سوال اصلی این تحقیق آن است که ابزارهای اسلامی جهت راه‌اندازی تسهیلات قاعده‌مند در روابط بانک مرکزی و بانک‌ها کدام است؟ بانک مرکزی چگونه می‌توان از آن‌ها جهت تشکیل کریدور نرخ سود و سیاست‌گذاری پولی استفاده نماید؟

در آنچه در پی می‌آید، ابتدا به آسیب‌شناسی وضع موجود در نظام بانکی کشور پرداخته شده و پس از آن الگوی متعارف سیاست‌گذاری پولی در کریدور بهره تسهیلات قاعده‌مند ارائه شده و از منظر انطباق با شریعت نقد می‌گردد. در ادامه به طراحی ابزارهای جایگزین اسلامی جهت ارائه تسهیلات قاعده‌مند توسط بانک مرکزی پرداخته می‌شود. بخش پایانی نیز از مباحث مطرح شده نتیجه‌گیری کرده و توصیه‌های سیاستی برای بانک مرکزی کشور ارائه می‌دهد.

■ آسیب‌شناسی وضع موجود در نظام بانکی کشور

در حال حاضر بانک مرکزی به سپرده‌های قانونی بانک‌ها نزد خود حدود یک درصد سود تحت عنوان «جایزه سپرده‌های قانونی» پرداخت می‌کند که عملاً ثابت بوده و کارکرد سیاست‌گذاری ندارد. در موارد معدودی نیز بانک مرکزی به صورت توافقی اقدام به قبول سپرده ویژه نزد خود نموده و نرخ این سپرده‌ها نیز به صورت طرفینی تعیین می‌گردد. لازم به ذکر است که عقد شرعی مبنای

پرداخت این زیاده شفاف نیست و با توجه به اینکه در این سپرده‌ها شرط ضمنی پرداخت سود از طرف بانک مرکزی وجود دارد، شبهه ربا در رابطه با آن قابل توجه است.

تسهیلات بانک مرکزی به بانک‌ها (یا دریچه‌های اعتباری بانک مرکزی) نیز یا با قرارداد صورت می‌پذیرد که اصطلاحاً «خط اعتباری» نامیده می‌شود و یا اینکه بدون قرارداد می‌باشد که اصطلاحاً «اضافه برداشت» نام دارد. در رابطه با خطوط اعتباری معمولاً نرخ سود به صورت ترجیحی توسط دولت تعیین می‌شود. مثلاً بانک مرکزی در چند سال اخیر به سفارش دولت، به تامین مالی پروژه مسکن مهر اقدام نموده است. از این رو، منابع بسیار قابل توجهی تحت عنوان خط اعتباری با نرخ سود مشخص در اختیار بانک مسکن قرار گرفته و از این وجوه جهت تامین مالی پروژه مورد بحث استفاده شده است. بنابراین، در حال حاضر نرخ سود خطوط اعتباری بانک مرکزی کارکرد سیاست‌گذاری ندارد.

در رابطه با اضافه برداشت بانک‌ها نیز بانک مرکزی نرخ ثابتی را اعمال می‌کند که تابع شرایط اقتصادی نبوده و به صورت غیرسیاستی تعیین می‌گردد. اضافه برداشت بانک‌ها معمولاً از دو محل شکل می‌گیرد. یکی «کسری منابع در اتاق پایاپای (کلر)» و دیگری «عدم تودیع سپرده قانونی به صورت هفتگی». کسری منابع در اتاق کلر بدین صورت است که بانک در اتاق کلر به دلیل کسری منابع نمی‌تواند چک‌هایی که متعهد به پاس نمودن آن‌ها می‌باشد را تسویه کند و به همین دلیل با کسری منابع مواجه می‌گردد. در این شرایط بانک مرکزی نسبت به پاس نمودن چک‌ها اقدام نموده و حساب بانک نزد خود را با نرخ ۳۴ درصد بدهکار می‌کند. در صورتی هم که کسری بانک‌ها به دلیل عدم تودیع سپرده قانونی باشد، بانک مرکزی معمولاً حساب بانک را با نرخ ۳۰ درصد بدهکار می‌کند.

اگر از منظر شرعی به پدیده اضافه برداشت بانک‌ها نگاه شود شاید در نگاه اول این طور تصور شود که نرخ ۳۴ درصدی بانک مرکزی، نرخ وجه التزام بوده و به همان دلیل که در شبکه بانکی مشروعیت دارد، در اینجا هم قابل استفاده است. اما در اینجا باید به دو نکته توجه نمود. نکته اول آنکه پدیده وجه التزام حتی در شبکه بانکی و در روابط بانک‌ها با تسهیلات‌گیرندگان از جمله مسائل حل نشده و شبه‌ناک بوده و در حال حاضر مراجع متعددی دریافت وجه التزام را مجاز نمی‌دانند. نکته دوم آنکه وجه التزام در شبکه بانکی ماهیت بازدارنده دارد و به معنای فرصت برای مشتریان جهت تاخیر در بازپرداخت نیست. به همین دلیل است که اگر مشتری بیش از سه ماه از پرداخت اقساط خودداری کند، بانک اجرای وثایق را پیگیری می‌کند (هر چند مشتری جریمه را نیز بپردازد). اما در بحث اضافه برداشت، عملاً بانک‌ها این اختیار و فرصت را دارند تا از منابع بانک مرکزی استفاده کنند (با نرخ ۳۴ درصد) و بعضاً مشاهده می‌شود که برخی بانک‌ها به کرات از این منابع بدون محدودیت استفاده کرده‌اند. لذا توجیه نرخ ۳۴ درصدی بر اساس منطق وجه التزام مشکل به نظر می‌رسد. نتیجه آنکه پرداخت نرخ ۳۴ درصدی مبنای شفاف شرعی ندارد.

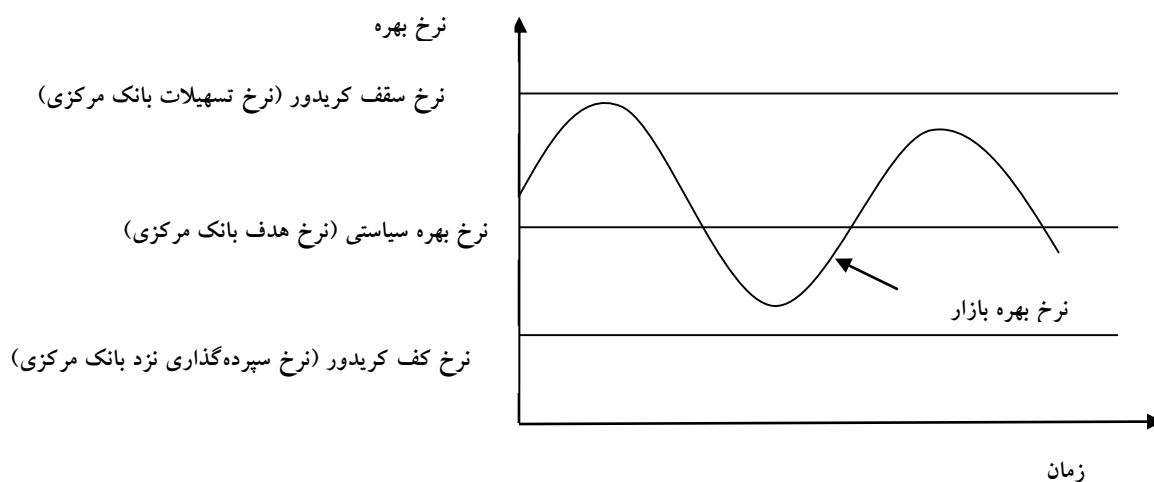

همان طور که ملاحظه می شود عملاً کریدور نرخ سود در بازار بین بانکی کشور به صورت فعال و سیاستی مورد استفاده قرار نمی گیرد و شیوه های فعلی نیز اساساً اجازه مانور به سیاست گذار پولی نمی دهد. علاوه بر این، شیوه های مورد استفاده از منظر شرعی شبهناک می باشند و این ضرورت طراحی و استفاده از ابزارهای جایگزین اسلامی را برجسته می نماید.

■ الگوی متعارف سیاست گذاری پولی در کریدور بهره تسهیلات قاعده مند

در الگوی متعارف سیاست گذاری پولی در کریدور بهره تسهیلات قاعده مند، امکانات قرض دهی و قرض گیری بانک مرکزی عملاً به نحوی تعیین می شود که «کریدور نرخ بهره» شکل گیرد. در این کریدور، کف نرخ، میزان بهره ای است که بانک مرکزی به منابع سپرده گذاری شده بانک ها نزد خود پرداخت می کند و سقف آن نیز، نرخ بهره ای است که بانک مرکزی بابت ارائه تسهیلات به بانک های متقاضی، درخواست می نماید (وایتسل^۲، ۲۰۰۶، ص ۲۴). نمودار یک به تبیین رابطه نرخ های بهره در نظام کریدوری می پردازد.

شکل ۱- رابطه نرخ های بهره در نظام کریدوری

نکته مهمی که در اینجا باید توجه شود آن است که شکل گیری کریدور نرخ بهره، عملاً ساختاری مناسب جهت انجام «عملیات بازار باز» در اختیار بانک مرکزی قرار می دهد. به این صورت که در ابتدا بانک مرکزی با مراجعه به بازار بین بانکی، نرخ بهره واقعی بازار پول (که اصطلاحاً نرخ بهره بازاری نامیده می شود) را شناسایی می کند. از طرفی با توجه به اینکه نرخ بهره بازاری، بین نرخ بهره کف و سقف کریدور قرار داشته و نرخ بهره هدف بانک مرکزی نیز با توجه به اهداف نهایی (مانند کنترل تورم)

- 1- Interest Rate Corridor
- 2 - Whitesell
- 3 - Market Interest Rate
- 4 - Target Rate

مشخص گردیده است، لذا بانک مرکزی قادر خواهد بود با ورود در بازار بین بانکی و تحت تاثیر قرار دادن عرضه و تقاضای ذخایر در این بازار، نرخ بازاری را به نرخ هدف خود نزدیک کند (بیندسیل و جابلکی^۱، ۲۰۱۱، ص ۳۴).

در واقع در شرایطی که نرخ بهره بازار بالاتر از نرخ بهره هدف باشد، بانک مرکزی می تواند نسبت به خرید اوراق بهادار در بازار بین بانکی اقدام نموده و با این کار عرضه ذخایر افزایش و نرخ بهره کاهش می یابد. در مقابل، اگر نرخ بهره پایین تر از نرخ هدف باشد، بانک مرکزی با فروش اوراق بهادار در بازار بین بانکی نسبت به جمع آوری ذخایر موجود در بازار بین بانکی و افزایش نرخ بهره کوتاه مدت اقدام می ورزد (چاپمن و دیگران^۲، ۲۰۱۰، ص ۲۴).

ارزیابی تجارب بانک های مرکزی کشورهای گوناگون در ارائه تسهیلات قاعده مند نشان می دهد که هر چند اصل تشکیل کریدور نرخ بهره در بازار پول تقریباً در اکثر کشورهای توسعه یافته (و حتی برخی از کشورهای در حال توسعه) مورد استفاده قرار گرفته است، اما در عمل تفاوت هایی در اجرای الگو و یا نام گذاری آن وجود دارد. به عنوان مثال بانک مرکزی اروپا، سقف کریدور را با عنوان «تسهیلات وام دهی نهایی^۳» و کف آن را «تسهیلات سپرده پذیری^۴» می نامد. اما در نظام فدرال رزرو، سقف کریدور تحت عنوان «پنجره تنزیل^۵» مطرح شده و کف کریدور نیز «بهره پرداختی بر روی ذخایر قانونی و مازاد بانک ها نزد بانک مرکزی^۶» نامیده می شود. در کشور سنگاپور نیز از عبارت: «پنجره تنزیل دوطرفه^۷» جهت تبیین تسهیلات قاعده مند استفاده می گردد (کلوز و دیگران^۸، ۲۰۱۰، ص ۱۸).

■ نقد الگوی متعارف از منظر انطباق با شریعت

حال سوالی که مطرح می شود آن است که آیا بانک مرکزی کشور می تواند الگوی متعارف سیاست گذاری پولی با تشکیل کریدور نرخ بهره را مورد استفاده قرار دهد؟ با توجه به اینکه در الگوی متعارف کلیه شیوه های سپرده پذیری ذخایر مازاد بانک ها توسط بانک مرکزی و ارائه تسهیلات توسط بانک مرکزی به بانک ها در قالب حقوقی قرض همراه با شرط زیاده انجام می شود، قابلیت استفاده در چارچوب فقه امامیه و قانون عملیات بانکی بدون ربا را ندارد (نظرپور و موسویان، ۱۳۹۳، ص ۲۴۷).

به عبارت دیگر، هر چند اصل تشکیل کریدور بر اساس نرخ ذخایر در بازار پول با هدف سیاست گذاری پولی با اشکال شرعی مواجه نیست، اما ابزارها و شیوه های عملیاتی مورد استفاده با فقه اسلامی سازگاری ندارد و لازم است الگوهای جایگزین اسلامی بدین منظور طراحی گردد.

1 - Jablecki

2- Chapman et al.

3 - Marginal Lending Facility

4 - Deposit Facility

5 - Discount Window

6 - Reserves Rate

7 - Two-Sided Discount Window

8 - Clews et al.

■ طراحی ابزارهای جایگزین اسلامی جهت تسهیلات قاعده‌مند

می‌توان با استفاده از ظرفیت عقود اسلامی، انواعی از شیوه‌ها را جهت ارائه تسهیلات قاعده‌مند توسط بانک مرکزی به بانک‌ها طراحی کرد. نکته‌ای که در اینجا وجود دارد آن است که تسهیلات قاعده‌مند اساساً عملیاتی در بازار پولی کوتاه‌مدت بوده و به طور عمده در سررسیدهای شبانه، سه روزه، هفتگی، ماهانه و به ندرت سالانه به وقوع می‌پیوندد. همچنین، این تسهیلات لازم است حداقل ریسک و نرخ سود قطعی و از پیش تعیین شده داشته باشد.

با توجه به این توضیحات، ابزارهای مبتنی بر عقود مشارکتی (مانند: مشارکت، مضاربه، مزارعه و مساقات) از مجموعه قابل تصور جهت ابزارسازی خارج می‌شوند. چرا که در این عقود امکان تعیین دقیق نرخ سود معاملات از ابتدا وجود ندارد. علاوه بر این، این عقود ذاتاً دارای ریسک‌هایی هستند که مدیریت آن‌ها یا امکان‌پذیر نیست و یا اینکه مستلزم استفاده از شیوه‌هایی است که به صورتی شدن استفاده از این عقود می‌انجامد. نهایتاً اینکه عقود مشارکتی معمولاً در سررسیدهای کوتاه‌مدت (مثلاً شبانه یا سه روزه) قابلیت کاربرد ندارد. زیرا در این عقود لازم است منابع در پروژه‌ای مشارکتی وارد شده، پروژه انجام شود و در نهایت سود طرفین محاسبه و تقسیم گردد. انجام چنین پروژه‌هایی معمولاً در سررسیدهای کوتاه‌مدت قابل تصور نیست. بنابراین، مناسب است جهت ابزارسازی برای تسهیلات قاعده‌مند از عقود مبادله‌ای استفاده گردد.

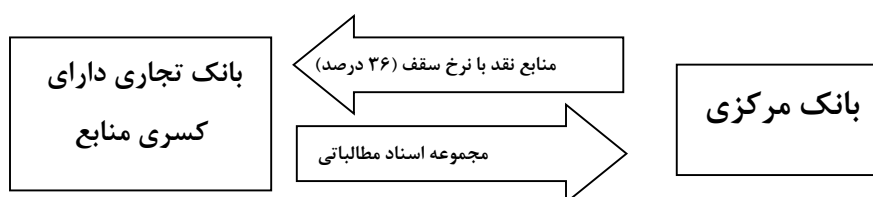
۱- ابزارهای تسهیلات بانک مرکزی به بانک‌ها (سقف‌گردور)

می‌توان با استفاده از ظرفیت عقود مبادله‌ای ابزارهایی جهت ارائه تسهیلات توسط بانک مرکزی به بانک‌ها طراحی نمود که در ادامه به سه مورد از آن‌ها اشاره می‌گردد.

الف- تنزیل اسناد تجاری بانک‌ها (بیع دین)

در این شیوه در شرایطی که بانک مرکزی قصد ارائه تسهیلات به بانک‌های تجاری را داشته باشد از آن‌ها تقاضا می‌کند تا اسناد مطالباتی خود که از مشتریان و یا سایر بانک‌ها دریافت نموده‌اند را به صورت یک مجموعه درآورده و آن را نزد بانک مرکزی با نرخی که این بانک تعیین می‌کند (نرخ سقف) تنزیل کنند. ویژگی عقد بیع دین که مورد تأیید مشهور فقهای شیعه و شورای نگهبان می‌باشد، آن است که می‌تواند به صورت بسیار کوتاه‌مدت مورد استفاده واقع شود (شکل ۲ ملاحظه شود).

شکل ۲: تسهیلات بانک مرکزی به بانک‌ها بر اساس بیع دین

به عنوان مثال، می‌توان فرض نمود بانکی تجاری به طور موقت دارای کسری منابع شده و در اتاق پایاپای توانایی پاس نمودن چک‌های خود را نداشته و قصد اضافه برداشت از منابع بانک مرکزی (به میزان ۹۷ میلیارد تومان برای یک ماه) را نموده است. در این شرایط بانک مرکزی اعلام می‌دارد، این تسهیلات صرفاً با نرخ سالانه ۳۶ درصد (ماهانه سه درصد) و در برابر دریافت اسناد مطالباتی بانک قابل ارائه است.

در ادامه بانک تجاری مجموعه‌ای ۱۰۰ میلیارد تومانی از اسناد مطالباتی (شامل چک، سفته و غیره) که از مشتریان خود و یا سایر بانک‌ها در اختیار دارد را به صورت یک مجموعه درآورده و بر اساس عقد بیع دین با نرخ ماهانه ۳ درصد، به بانک مرکزی می‌فروشد و به مدت یک هفته به ۹۷ میلیارد تومان منابع نقد دست می‌یابد. در سررسید (پایان ماه)، بانک تجاری مبلغ ۱۰۰ میلیارد تومان در اختیار بانک مرکزی قرار داده و اسناد تجاری خود را دریافت می‌دارد (اسناد تجاری را تنزیل مجدد می‌کند). بهتر است اسناد تجاری که مبنای این عملیات قرار می‌گیرد به لحاظ سررسید همگن باشد. مثلاً بانک تجاری مجموعه‌ای از چک‌هایی که از مشتریان (و سایر بانک‌ها) طلب داشته و سررسید آن‌ها یک ساله است را به صورت مجموعه درآورده و آن‌ها را نزد بانک مرکزی (برای مدت یک ماه) تنزیل می‌کند. در این مرحله، بانک مرکزی در طول یک ماهه از مشتریان بانک تجاری طلبکار خواهد بود. اما در پایان ماه این طلب مجدداً به بانک تجاری تنزیل شده و این بانک مجدداً از مشتریان طلبکار خواهد شد. به طور خلاصه، اسناد مطالباتی بانک تجاری برای مدت یک ماه در اختیار بانک مرکزی قرار گرفته و مجدداً به این بانک باز می‌گردد.

نهایتاً لازم است توجه شود که در عقد بیع دین، امکان تمدید قرارداد در سررسید با نرخ‌های بالاتر وجود نداشته و این کار در زمره ربای جاهلی قرار می‌گیرد. به عنوان مثال، اگر در پایان ماه، بانک تجاری اعلام کند که امکان پرداخت منابع بانک مرکزی را ندارد، بانک مرکزی می‌تواند اسناد مذکور را در بازار بین بانکی (با نرخ مثلاً ۲۸ درصد) به فروش رسانده به نقدینگی دست یابد. اما اگر بانک مرکزی این طور صلاح دید که قرارداد را با نرخ‌های بالاتر تمدید کرده و به بانک تجاری فرصت بیشتری دهد، انجام این کار به لحاظ شرعی امکان‌پذیر نیست.

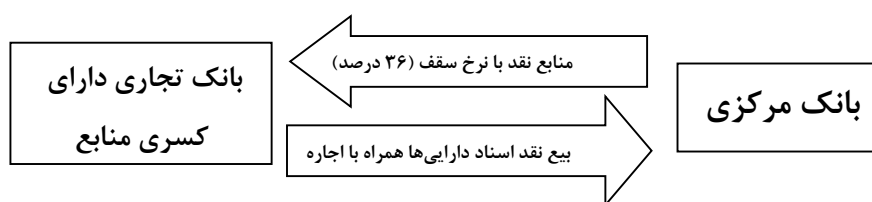
برای حل این مشکل بانک مرکزی می‌تواند از بانک بخواهد اسناد مطالباتی جدیدی ارائه نموده و با تنزیل آن‌ها (با نرخ‌هایی بالاتر از نرخ‌های قبل) به منابع نقد دست یابد و از این منابع نقد، جهت تسویه بدهی قبلی استفاده کند. البته این بدان معنا نیست که بدهی بانک به صورت پیوسته و بدون ضابطه افزایش یابد. بلکه این راهکار صرفاً برای دفعات محدودی کاربرد خواهد یافت. در واقع اصل بر آن است که بانک در سررسید بدهی خود را به بانک مرکزی بازگرداند و در صورت امتناع، بانک مرکزی اسناد وی را در بازار بین بانکی به فروش خواهد رساند. اما در شرایط بسیار خاص که بانک با دلایل موجه قصد تمدید موقت دارد، بانک مرکزی می‌تواند از راهکار مطرح شده استفاده کند.

ب- بیع نقد و اجاره مجدد اسناد دارایی‌های غیرمنقول بانک‌ها

در این شیوه بانک مرکزی اعلام می‌دارد که بانک‌های نیازمند منابع می‌توانند مجموعه‌ای از اسناد دارایی‌های غیرمنقول (به عنوان مثال ساختمان شعب) را به صورت یک مجموعه درآورده و به این بانک به صورت نقد فروخته و همزمان (و با نرخی که این بانک تعیین می‌کند) اجاره به شرط تملیک نمایند (شکل ۳ ملاحظه شود).

شکل ۳: تسهیلات بانک مرکزی به بانک‌ها بر اساس بیع نقد و اجاره مجدد

به عنوان مثال، می‌توان فرض نمود بانکی تجاری به طور موقت دارای کسری منابع شده و در اتاق پایاپای توانایی پاس نمودن چک‌های خود را نداشته و قصد اضافه برداشت از منابع بانک مرکزی (به میزان ۱۰۰ میلیارد تومان برای یک ماه) را نموده است. در این شرایط بانک مرکزی اعلام می‌دارد، این تسهیلات صرفاً با نرخ سالانه ۳۶ درصد (ماهانه ۳ درصد) و در برابر دریافت اسناد ساختمان‌های شعب قابل ارائه است.

در ادامه بانک تجاری مجموعه‌ای ۱۰۰ میلیارد تومانی از اسناد ساختمان‌های شعب خود را به صورت یک مجموعه درآورده و به صورت نقد به بانک مرکزی می‌فروشد و همزمان اجاره به شرط تملیک می‌نماید. نرخ اجاره توسط بانک مرکزی به میزان ماهانه ۳ درصد تعیین می‌گردد. در سررسید (پایان ماه)، بانک مرکزی در مقابل دریافت ۱۰۰ میلیارد تومان، مجدداً اسناد مذکور را به تملیک بانک تجاری درمی‌آورد (بیع مجدد).

لازم به ذکر است که در عقد اجاره بر خلاف بیع دین، امکان تمدید قرارداد با نرخ‌های بالاتر به لحاظ شرعی وجود دارد. به عنوان مثال، اگر در سررسید بانک تجاری امکان بازگرداندن منابع بانک مرکزی را نداشته باشد، بانک مرکزی اگر به هر دلیل با تمدید موافق نباشد، اسناد دارایی‌هایی که در اختیار دارد را به فروش رسانده و به منابع خود دست می‌یابد. اگر هم با تمدید موافقت داشته باشد، می‌تواند دارایی‌ها را نرخ‌های اجاره جدید (مثلاً ماهانه ۴ درصد) به بانک تجاری اجاره دهد.

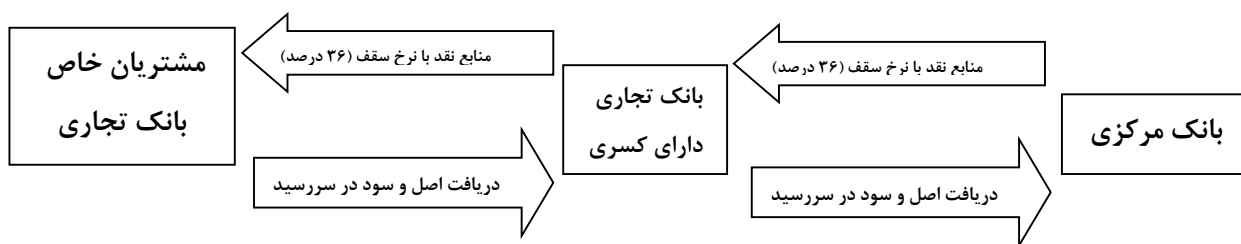
ج- وکالت خاص جهت انعقاد عقود مبادله‌ای

این شیوه مخصوص بانک‌هایی می‌باشد که مشتریان خاصی دارند که می‌توانند به آن‌ها تسهیلات با نرخ‌های بالا (مثلاً ۳۶ درصد) اختصاص دهند (با فرض قانونی بودن این کار). در این شرایط در ابتدا بانک تجاری به بانک مرکزی اعلام می‌دارد که

مشتریان خاصی دارد که نیازمند ۱۰۰ میلیارد تومان منابع بوده و حاضرند بر اساس عقود مبادله‌ای ۳۶ درصد سود بپردازند. مثلاً بانک می‌تواند برای آن‌ها کالاهایی را نقداً خریداری نموده و با نرخ ۳۶ درصدی بر اساس عقد مراحبه به آن‌ها بفروشد. از طرفی بر اساس فرض، منابع داخلی بانک برای پرداخت این تسهیلات کفایت ننموده و از طرفی بانک مذکور (به هر دلیل) نتوانسته است نیاز خود را از بازار بین بانکی تامین کند. در واقع بانک مذکور ناچار به مراجعه به بانک مرکزی گردیده است. در اینجا بانک مرکزی ضمن بررسی شرایط و در صورتی که وضعیت بانک را جهت استفاده از منابع بانک مرکزی تایید نمود، بر اساس عقد وکالت خاص (در انعقاد عقود مبادله‌ای)، ۱۰۰ میلیارد تومان منابع نقد در اختیار این بانک قرار می‌دهد تا به وکالت از طرف بانک مرکزی نسبت به انجام عقود مبادله‌ای با نرخ ۳۶ درصد اقدام نموده و در سررسید منابع این بانک را همراه با سود حاصل بازگرداند (شکل ۴ ملاحظه شود).

شکل ۴: تسهیلات بانک مرکزی به بانک‌ها بر اساس وکالت خاص

لازم به ذکر است که در عقد عقد وکالت خاص نیز مانند اجاره، امکان تمدید قرارداد با نرخ‌های بالاتر به لحاظ شرعی وجود دارد. به عنوان مثال اگر در سررسید بانک تجاری امکان بازگرداندن منابع بانک مرکزی را نداشته باشد، بانک مرکزی (اگر با تمدید موافقت داشته باشد)، می‌تواند عقد وکالت خود را نرخ‌های سود جدید تمدید نماید. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، این شیوه بر خلاف دو روش قبل، کارکرد عمومی نداشته و مخصوص بانک‌هایی است که مشتریان خاصی در اختیار داشته و می‌توانند به لحاظ قانونی به آن‌ها با نرخ‌های بالا تسهیلات دهند.

۲- ابزارهای سپرده‌گذاری بانک‌ها نزد بانک مرکزی (کف‌گردور)

می‌توان با استفاده از ظرفیت عقود مبادله‌ای ابزارهایی جهت سپرده‌پذیری منابع مازاد بانک‌ها نزد بانک مرکزی ارائه نمود که در ادامه به چند مورد از آن‌ها اشاره می‌گردد.

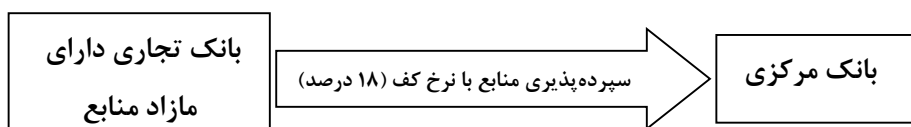
الف- تشکیل استخر دارایی‌های سودده بانک مرکزی و سپرده‌پذیری بر اساس وکالت خاص

در این شیوه در ابتدا بانک مرکزی استخری از فعالیت‌های سودده‌ای که دارد را تشکیل داده و نرخ سود این استخر را مشخص می‌کند. برخی از فعالیت‌های سودده بانک مرکزی می‌تواند شامل این موارد باشد: «ضرب سکه، تولید کاغذ امنیتی و اسناد

بهادار، کارمزد تبدیل دلار دولت به ریال و فروش دلار به بانک‌ها، ارائه برخی خدمات خاص به بانک‌ها و دریافت کارمزد، سرویس چاپخانه بانک مرکزی و سپرده‌گذاری در بانک‌های داخلی و خارجی». در ادامه بانک مرکزی با توجه به حجم استخر منابعی که دارد اقدام به سپرده‌پذیری منابع مازاد بانک‌ها نموده و با توجه به بازدهی استخر منابع، به آن‌ها سود می‌پردازد (شکل ۵ ملاحظه شود).

شکل ۵: تشکیل استخر دارایی‌های سودده بانک مرکزی و سپرده‌پذیری بر اساس وکالت خاص

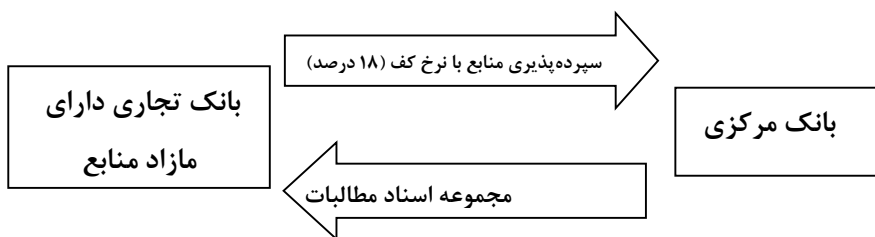
به عنوان مثال، می‌توان فرض نمود بانکی تجاری به طور موقت (در اردیبهشت ماه) دارای مازاد منابع (به میزان ۱۰۰ میلیارد تومان) شده و به هر دلیل (مثلاً وجود ریسک)، قصد ندارد این منابع را در بازار بین بانکی با نرخ ۲۸ درصدی در اختیار سایر بانک‌های نیازمند منابع قرار دهد. بلکه قصد دارد منابع خود را با ریسک کمتر نزد بانک مرکزی برای مدت یک ماه سپرده‌گذاری کرده و از نرخ سود کف کزیدور (مثلاً ۱۸ درصد سالانه) برخوردار شود. واضح است که هر چند بازار بین بانکی بازاری کوتاه‌مدت با حداقل ریسک است، اما ریسک بانک مرکزی از تمامی سایر بانک‌ها کمتر بوده و این انگیزه سپرده‌گذاری نزد بانک مرکزی را شکل می‌دهد. در ادامه بانک مرکزی به وکالت از طرف بانک تجاری منابع سپرده‌گذاری شده را در فعالیت‌های سوددهی که دارد مورد استفاده قرار داده و اصل و سود حاصل را در سررسید (پایان ماه) به بانک تجاری بازمی‌گرداند. در رابطه با این شیوه بهتر است بانک مرکزی صرفاً دارایی‌هایی که دارای سود قطعی و از پیش تعیین شده هستند را در استخر فعالیت‌های خود وارد کند؛ تا بتواند از آن نرخ بازده قطعی و از پیش تعیین شده استخراج کرده و آن را از ابتدا به سپرده‌گذاران (بانک‌های دارای مازاد) اعلام نماید. همچنین، در این شیوه امکان تمدید قرارداد با نرخ‌های سود جدید (در شرایطی که سود استخر تغییر نماید)، وجود دارد.

ب- تنزیل اسناد تجاری بانک مرکزی نزد بانک‌ها (بیع دین)

در این شیوه در شرایطی که بانک مرکزی قصد سپرده‌پذیری منابع مازاد بانک‌ها را داشته باشد، اسناد مطالباتی که از سایر بانک‌ها در اختیار دارد را نزد بانک دارای مازاد منابع تنزیل می‌کند. این رابطه بر اساس عقد بیع دین سامان می‌یابد (که همان طور که قبلاً نیز ذکر گردید) مورد تایید مشهور فقهای شیعه و شورای نگهبان می‌باشد (شکل ۶ ملاحظه شود).

شکل ۶: تنزیل اسناد تجاری بانک مرکزی نزد بانکها بر اساس بیع دین

مسئله این راهکار در شرایطی عملیاتی خواهد گردید که بانک مرکزی اسناد مطالباتی کافی از بانکها در اختیار داشته و بتواند آنها را نزد بانک دارای مازاد (با نرخ کف) تنزیل کند. بهترین منبع جهت تامین اسناد مطالباتی مذکور، تسهیلات بانک مرکزی به بانکها در سقف کredisر است. در واقع در شرایطی که بانک مرکزی تسهیلات خود (شامل اضافه برداشت‌های بانکها) را مشروط به ارائه اسناد مطالباتی بانکهای دارای کسری نماید، این اسناد در طول مدت قرارداد در اختیار بانک مرکزی قرار داشته و می‌تواند در کف کredisر تنزیل شود.

به عنوان مثال، می‌توان فرض نمود که بانکی تجاری میزان ۹۷ میلیارد تومان از بانک مرکزی اضافه برداشت نموده و این کار را بر اساس تنزیل ۱۰۰ میلیارد تومان اسناد مطالباتی خود از مشتریان انجام داده است (با نرخ ماهانه ۳ درصد معادل سالانه ۳۶ درصد). در این شرایط به مدت یک ماه بانک مرکزی مالک اسناد مطالباتی به میزان ۱۰۰ میلیارد تومان بوده و می‌تواند در کف کredisر آنها را نزد بانک دارای مازاد منابع برای مدت مثلاً یک هفته تنزیل کند (با نرخ ۱٫۵ درصد ماهانه معادل سالانه ۱۸ درصد).

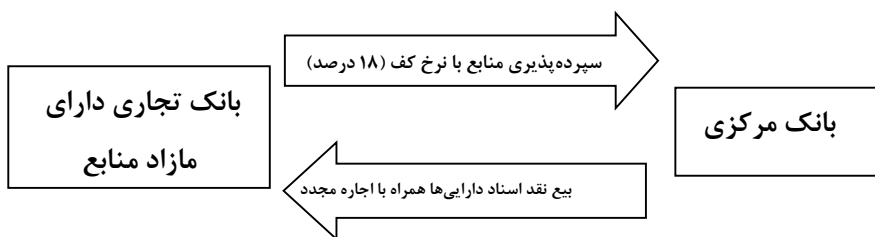
در این شرایط عملاً بانک مرکزی اسناد مطالباتی را با نرخ تنزیل ۳۶ درصد در سقف کredisر دریافت نموده و با نرخ ۱۸ درصد در کف کredisر به بانک دارای مازاد منابع می‌فروشد و به این شیوه عملاً سپرده‌پذیری با نرخ ثابت و از پیش تعیین شده انجام می‌دهد. مباحثی که قبلاً در رابطه با تمدید قرارداد با نرخ‌های جدید مطرح شد در اینجا نیز به صورت مشابهی کاربرد دارد.

ج- بیع نقد و اجاره مجدد اسناد دارایی‌های غیرمنقول بانک مرکزی

در این شیوه در شرایطی که بانک مرکزی قصد سپرده‌پذیری منابع مازاد بانکها را داشته باشد، اسناد دارایی‌های غیرمنقول خود را به صورت نقد به بانک تجاری فروخته و همزمان اجاره به شرط تملیک می‌نماید. اجاره‌بها در این رابطه معادل نرخ کف کredisر (مثلاً ۱۸ درصد سالانه) تعیین می‌شود (شکل ۷ ملاحظه شود).

شکل ۷: تنزیل اسناد تجاری بانک مرکزی نزد بانک‌ها بر اساس بیع دین

این راهکار نیز در شرایطی عملیاتی خواهد گردید که بانک مرکزی دارایی‌های غیرمنقولی در اختیار داشته باشد که بتواند آن‌ها را به صورت نقد فروخته و همزمان اجاره به شرط تملیک نماید. اما مسئله آن است که آیا بانک مرکزی واجد چنین اسناد دارایی می‌باشد؟ در پاسخ به این سوال می‌توان این طور مطرح نمود که اولاً، بانک مرکزی خود دارای دارایی‌های غیرمنقولی است که می‌تواند مبنای این عملیات قرار گیرد. مانند: ساختمان‌های اداری و غیر اداری قابل اجاره، نرم‌افزارهای خاصی که در اختیار این بانک قرار دارد و غیره. ثانیاً، بر فرض هم که بانک مرکزی به میزان کافی چنین دارایی‌هایی را در اختیار نداشته باشد، می‌تواند اسناد مالکیتی که از بانک‌های دارای کسری در سقف کرایدور دریافت کرده است را مبنای این عملیات قرار دهد.

به عنوان مثال، می‌توان فرض نمود که در ابتدا بانک مرکزی استخری از دارایی‌های غیرمنقولی که در اختیار دارد را تشکیل می‌دهد. این استخر هم شامل دارایی‌های غیرمنقول خود بانک مرکزی می‌گردد و هم دارایی‌های بانک‌ها که به دلیل استفاده از تسهیلات در سقف کرایدور، در تملک بانک مرکزی قرار گرفته است. در این شرایط بانک دارای مازاد منابع که قصد سپرده‌پذیری منابع خود نزد بانک مرکزی را دارد به این بانک مراجعه کرده و به اندازه سپرده خود، سهمی از استخر مذکور را خریداری می‌نماید (مالک بخشی از دارایی‌های موجود در استخر می‌گردد). در ادامه سهم خود را با نرخ ماهانه ۱,۵ درصد، مجدداً به بانک مرکزی اجاره به شرط تملیک می‌کند. در این شرایط، عملاً سپرده‌پذیری منابع بانک دارای مازاد نزد بانک مرکزی با نرخ کف سالانه ۱۸ درصد (ماهانه ۱,۵ درصد) اجرائی می‌گردد.

البته واضح است که سررسید این سپرده‌پذیری در کف باید کوتاه‌تر از تسهیلات‌دهی در سقف باشد. یعنی مثلاً بانک مرکزی در سقف قرارداد شش ماهه منعقد نموده و به مدت شش ماه مالک مجموعه‌ای از ساختمان‌ها می‌گردد؛ اما در کف قرارداد مثلاً یک هفته‌ای تدوین کرده و به مدت یک هفته مالکیت خود را به بانک دارای مازاد منتقل می‌کند. همچنین، مباحثی که قبلاً در رابطه با تمدید قرارداد اجاره با نرخ‌های جدید مطرح شد در اینجا نیز به صورت مشابهی کاربرد دارد.

■ جمع‌بندی و بحث

مسئله اصلی این پژوهش امکان طراحی ابزارهای اسلامی جهت ارائه تسهیلات قاعده‌مند توسط بانک مرکزی، استفاده از آن جهت تکشیل کرایدور نرخ سود در بازار بین بانکی و سیاست‌گذاری پولی در داخل این کرایدور بود. همان طور که ملاحظه شد،

پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

می‌توان با استفاده از ظرفیت عقود مبادله‌ای، انواعی از ابزارها و شیوه‌ها را جهت راه‌اندازی کریدور نرخ سود در چارچوب بانکداری بدون ربا طراحی نمود. در این گزارش سه ابزار جهت راه‌اندازی سقف کریدور و سه ابزار جهت کف طراحی گردید. تشکیل کریدور نرخ سود می‌تواند به کشف نرخ منابع در بازار پول و استفاده از آن جهت سیاست‌گذاری پولی بانک مرکزی و سیگنال‌دهی به سایر بازارهای مالی، نقش مهمی داشته باشد.

■ توصیه‌های سیاستی

- با توجه به تحلیل‌های ارائه در این پژوهش، می‌توان توصیه‌های سیاستی ذیل را خطاب به بانک مرکزی کشور ارائه نمود:
- در حال حاضر در پیچه‌های اعتباری بانک مرکزی (شامل اضافه برداشت) کارکرد سیاست‌گذاری نداشته و از منظر شرعی نیز قابل توجیه نمی‌باشد. بر این اساس پیشنهاد می‌شود تسهیلات بانک مرکزی صرفاً بر اساس عقود اسلامی با نرخ‌های مشخص و از پیش تعیین شده ارائه گردد.
  - در حال حاضر سپرده‌پذیری منابع مازاد بانک‌ها نزد بانک مرکزی کارکرد سیاست‌گذاری ندارد. پیشنهاد می‌شود بانک مرکزی با استفاده از ظرفیت عقود اسلامی سپرده‌های مشخصی با نرخ‌های از پیش تعیین شده طراحی نماید.
  - در حال حاضر فرآیند سپرده‌پذیری و تسهیلات‌دهی بانک مرکزی چندان قاعده‌مند نیست. پیشنهاد می‌شود فرآیند مذکور با استفاده از عقود اسلامی قاعده‌مند و شفاف گردد.
  - یکی از مهمترین مباحث در موفقیت کریدور نرخ سود، تعیین صحیح نرخ‌های کف و سقف کریدور توسط بخش‌های کارشناسی بانک مرکزی است. بر این اساس لازم است نرخ‌های مذکور ثابت نبوده و با توجه به شرایط گوناگون اقتصادی، به صورت سیاستی تعیین گردد.
  - تعیین نرخ‌ها باید به صورتی باشد که انگیزه بانک‌ها در سپرده‌گذاری نزد بانک مرکزی و تسهیلات‌گیری از این بانک را به صورت مناسبی تحت تاثیر قرار داده و امکان تشکیل کریدور نرخ سود در بازار بین بانکی را فراهم کند.
  - لازم است بانک مرکزی با اتخاذ تدابیر لازم، شرایط را به نحوی مدیریت کند که عقود اسلامی مانند بیع نقد، اجاره و غیره به صورت واقعی و غیرصوری بین بانک‌ها و بانک مرکزی صورت پذیرد. انتقال اسناد دارایی‌ها، به اجرای واقعی عقود کمک می‌کند.
  - با توجه به جدید بودن ایده‌های مذکور در این پژوهش، ممکن است اجرای آن‌ها مشکل به نظر رسد. در این رابطه پیشنهاد می‌شود شیوه‌های مذکور در ابتدا در حجم‌های محدود مورد استفاده قرار گرفته و همراه با آزمون و خطا، به تدریج توسعه یابد.
  - مسلماً اولین باری که این شیوه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد برای بانک مرکزی هزینه‌هایی ایجاد خواهد نمود و ممکن است انجام آن‌ها زمان‌بر باشد. اما در طول زمان با آشنایی ذینفعان با این شیوه‌ها، می‌توان به تدریج سرعت عملیات را افزایش و هزینه‌های آن‌ها را کاهش داد.

منابع و مأخذ

۱. موسویان، سیدعباس و الهی، مهدی، ۱۳۸۹، «امکان‌سنجی فقهی تشکیل بازار بین‌بانکی در بانکداری اسلامی»، فصلنامه اقتصاد اسلامی، شماره ۳۸.
۲. نظریور، محمد نقی و موسویان، سیدعباس، ۱۳۹۳، «بانکداری بدون ربا: از نظریه تا تجربه»، قم: انتشارات دانشگاه مفید.
3. Bindseil, U., (2014), "Monetary Policy Operations and the Financial System", London: Oxford University Press.
4. Courtimann, P. and Winkler, B. (2013), "The ECB's non-standard monetary policy measures: the role of institutional factors and financial structure", ECB Working Paper Series, No. 1528
5. Whitesell, W. (2006), "Interest Rate Corridors and Reserves", Journal of Monetary Economics, Vol. 53.
6. Bindseil, U. and Jablecki, J. (2011), "The optimal width of the central bank standing facilities corridor and banks' day-to-day liquidity management", ECB Working Paper, No. 1350.
7. Chapman, J., J. Chiu, and Molico, M. (2010), "Central bank haircut policy", Bank of Canada Working Paper, N. 23.
8. Clews, R., Salmon, C. and Weeken, O. (2010), "The Bank's money market framework", Bank of England Quarterly Bulletin, V. 4.

لیست گزارش‌های پژوهشی

نویسنده / نویسندگان	کد گزارش	عنوان
۱۳۹۴		
احمد بدری	MBRI-PP-94011	صورت عملکرد سپرده‌های سرمایه‌گذاری: ارتقای پاسخگویی در مدل کسب و کار بانکداری بدون ربا، همگرا با IFRS
ژاله زارعی	MBRI-PN-94010	قواعد مالی و هدف‌گذاری تورمی
حسین میسمی	MBRI-RR-94009	عملیات بازار باز در بانکداری مرکزی نوین و تحلیل آن از منظر فقهی
وهاب قلیچ و رسول خوانساری	MBRI-PN-94008	عوامل موثر بر تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در نظام بانکی
پیر پائولو بنینو، سالواتور نیستیکو	MBRI-WP-94007	ناختمایی عملیات بازار باز
ابوالفضل خاوری نژاد	MBRI-RR-94006	برآورد ارزش خدمات خانگی کشور با تأکید بر خدمات زنان خانه‌دار
حمید زمان‌زاده	MBRI-PN-94005	افق زمانی گذار به تورم تک‌رقمی پایدار در سایه سیاست پولی و ارزی
ژاله زارعی و ایلناز ابراهیمی	MBRI-TR-94004	برگزیدگان حوزه‌های مختلف بانکداری مرکزی در سال ۲۰۱۴
علی بهادر	MBRI-RP-94003	نظام‌های ارزی: دسته بندی، شناسایی و آثار اقتصادی
زهرا خوشنود، پی بر ای. بولتز	MBRI-WP-94002	قدرت قانونی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
مریم همتی	MBRI-WP-94001	معرفی یک شاخص شرایط پولی جدید برای اقتصاد ایران
۱۳۹۳		
فرهاد نیلی و مرضیه اسفندیاری	MBRI-RR-93042	عوامل موثر بر بهره‌مندی از وام و شکل‌گیری تقاضا برای وام در خانوارهای شهری
فرهاد نیلی و امینه محمودزاده	MBRI-PN-93041	ساختار هزینه‌های بنگاه‌ها و تقاضا برای منابع مالی
لیلا محرابی	MBRI-TR-93040	رتبه‌بندی موسسات مالی اسلامی برتر جهان در سال ۲۰۱۴
سیدعلی مدنی زاده، هومن کرمی، سعید بیات	MBRI-PN-93039	تحلیل پویایی‌های تورم و رشد اقتصادی در ایران
مجید عینیان، امینه محمودزاده	MBRI-PN-93038	بررسی آمار و اطلاعات حوزه تأمین مالی
مهشید شاهچرا و ماندانا طاهری	MBRI-PN-93037	ارزیابی ساختار ترازنامه و واسطه‌گری مالی شبکه بانکی کشور
سید احمدرضا جلالی نائینی و محمدامین نادریان	MBRI-PP-93036	چارچوبی برای اصلاح سیاستگذاری پولی در ایران
ژاله زارعی	MBRI-PP-93035	قواعد مالی و پیاده‌سازی آن در ایران
حمید زمان زاده	MBRI-PR-93034	گزارش ادواری «چشم‌انداز کوتاه‌مدت اقتصاد کلان ایران» دی ماه ۱۳۹۳
سیدعلی مدنی زاده، سعید بیات، هومن کرمی	MBRI-PR-93033	گزارش ماهانه پیش‌بینی تورم، دی ماه ۱۳۹۳
حمید زمان‌زاده، مریم همتی و حسین توکلیان	MBRI-PP-93032	رهنگاشت بانکداری مرکزی ایران در افق میان‌مدت
ایلناز ابراهیمی	MBRI-PN-93031	تجربه شیلی، ترکیه و برزیل در بازنگری چارچوب سیاست پولی
فرهاد نیلی و امینه محمودزاده	MBRI-PP-93030	تنگنای اعتباری از شواهد خرد تا پیامدهای کلان
حسین میسمی	MBRI-PN-93029	صکوک بیع دین به عنوان ابزار سیاست پولی
محمدحسین رحمتی و سیدعلی مدنی‌زاده	MBRI-PP-93028	رکود تورمی و راهکارهای خروج
محمدحسین رحمتی، سیدعلی مدنی‌زاده، فاطمه نجفی	MBRI-PP-93027	رکود تورمی در ایران: نظم‌های آماری و عوامل آن
حمید زمان زاده، علی بهادر، حسین باستانزاد، حسین توکلیان	MBRI-PP-93026	مدیریت نرخ ارز تحت نظام ارزی خزنده در کریدور
فرهاد نیلی و امینه محمودزاده	MBRI-PP-93025	مطالبات غیر جاری یا دارایی‌های مسموم بانک‌ها
حمید زمان زاده	MBRI-PR-93024	گزارش ادواری «چشم‌انداز کوتاه‌مدت اقتصاد کلان ایران» (آبان‌ماه ۱۳۹۳)
دکتر سیدعلی مدنی زاده، دکتر رامین مجاب، سجاد ابراهیمی، سعید بیات، مجید عینیان، هومن کرمی	MBRI-PR-93023	گزارش فصلی متغیرهای اقتصاد کلان (تابستان ۱۳۹۳)
دکتر سیدعلی مدنی زاده، سعید بیات، هومن کرمی	MBRI-PR-93022	گزارش ماهانه پیش‌بینی تورم (آبان‌ماه ۱۳۹۳)
سجاد ابراهیمی	MBRI-PR-93021	گزارش فصلی تولید صنعتی ایران (تابستان ۱۳۹۳)
فرهاد نیلی و امینه محمودزاده	MBRI-PP-93020	شکست بازار اعتبارات
ابوالفضل خاوری نژاد	MBRI-RR-93019	سیستم حساب‌های ادغام شده محیط زیستی و اقتصادی ایران (حساب اقماری محیط زیست ایران) (SEEAIRAN)
هادی حیدری	MBRI-PN-93018	بررسی اثرات دور اول و دوم تحولات اقتصاد کلان بر ترازنامه بانک‌ها
رسول خوانساری، ماندانا طاهری، حمید زمان‌زاده	MBRI-PN-93017	گواهی سپرده مدت‌دار سرمایه‌گذاری خاص: کاستی‌ها و راه‌حل‌ها
سید مهدی برکچیان، سعید بیات، هومن کرمی	MBRI-WP-93016	پیش‌بینی تورم ایران با استفاده از منحنی فیلیپس

عنوان	کد گزارش	نویسنده / نویسندگان
چرخه‌های تجاری و اعتباری	MBRI-PP-93015	فرهاد نیلی و امینه محمودزاده
ارتباط پول و قیمت؛ با تمرکز بر اجزای شاخص قیمت مصرف‌کننده	MBRI-PP-93014	رامین مجاب
ارزیابی پویایی صنعت بانکداری ایران با تأکید بر رقابت‌پذیری	MBRI-PN-93013	اعظم احمدیان
هدف‌گذاری تورم؛ لزوم اعمال و پیش‌شرط‌های اساسی	MBRI-PN-93012	ایلناز ابراهیمی
ضرورت بازسازی چارچوب ارتباطی بانک مرکزی	MBRI-PP-93011	مریم همتی
کنترل اثرات ناپایداری و شکست ساختاری تورم با مدل‌های غیرخطی و زمان‌متغیر	MBRI-WP-93010	سید مهدی برکچیان، سعید بیات، هومن کرمی
راهکاری در جهت تقویت رعایت اصول شریعت در قراردادهای بانکی	MBRI-PN-93009	وهاب قلیچ و فرشته ملاکریمی
ارزیابی سرمایه بانک‌ها بر اساس استانداردهای بین‌المللی	MBRI-PN-93008	زهرا خوشنود و مرضیه اسفندیاری
پیش‌بینی تورم ایران با استفاده از عوامل مشترک اجزای شاخص قیمت کالاها و خدمات	MBRI-WP-93007	سید مهدی برکچیان، سعید بیات، هومن کرمی
وضعیت صنایع در دوره‌های رونق و رکود	MBRI-PN-93006	مجید عینیان
ارزیابی وضعیت مطالبات غیرجاری در نظام بانکی ایران و مقایسه آن با سایر کشورها	MBRI-PN-93005	لیلا محرابی
معرفی روش‌های تأمین مالی اسلامی در کشورهای مختلف	MBRI-PN-93004	لیلا محرابی
سپهر سرمایه مخالف چرخه سندی از جمله اسناد توافق‌نامه سرمایه بال سه	MBRI-PP-93003	زهرا خوشنود
آسیب‌شناسی بازار بین‌بانکی ریالی در ایران با تأکید بر ابعاد فقهی	MBRI-PP-93002	رسول خوانساری
اثر پسماند جانشینی پول در ایران	MBRI-RR-93001	سامان قادری
۱۳۹۲		
ضرورت بازسازی چارچوب ارتباطی بانک مرکزی	MBRI-9228	مریم همتی
استقلال بانک مرکزی؛ گام نخست در پیشبرد اهداف سیاست‌گذاری پولی	MBRI-9227	مریم همتی
تأثیر نوسانات متغیرهای کلان اقتصادی بر مطالبات غیرجاری بخش بانکی؛ رهیافت اقتصادسنجی	MBRI-9226	حامد عادل نیک
اثرات پویای حجم کل بدهی‌ها بر بخش واقعی اقتصاد ایران (۱۳۶۰-۱۳۹۰) و ارزیابی آن به عنوان سازوکار هشداردهنده وقوع بحران مالی	MBRI-9225	احمدعلی رضایی
ارزیابی عملکرد بانک‌ها در سبد دارایی، بدهی، سود و زیان در سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۲	MBRI-9224	اعظم احمدیان
تحلیل سهم از بازار بانک‌ها (۱۳۹۰-۱۳۹۱)	MBRI-9223	اعظم احمدیان
ارزیابی شاخص‌های سلامت بانکی، در بانک‌های ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۱)	MBRI-9222	اعظم احمدیان
تجربه بانک‌های توسعه‌ای در بحران اقتصادی جهان و تحولات پس‌انداز و سرمایه‌گذاری در اقتصاد جهانی	MBRI-9221	لیلا محرابی
وضعیت آماری موسسات مالی اسلامی برتر در جهان (با تأکید بر نقش بانک‌های ایرانی)	MBRI-9220	وهاب قلیچ، لیلا محرابی
پایداری تورم و عوامل موثر بر آن در اقتصاد ایران	MBRI-9219	حجت تقی‌لو
مالیات تورمی در ترازوی عدالت	MBRI-9217	دکتر محمداسماعیل توسلی و وهاب قلیچ
مدیریت ثروت اسلامی	MBRI-9216	رسول خوانساری، رضا یارمحمدی
بررسی دیدگاه‌های فقهی پیرامون مسأله جبران کاهش ارزش پول	MBRI-9215	فرشته ملاکریمی
تحلیل عاملی نسبت‌های مالی بنگاه‌های صنعتی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران	MBRI-9214	ماندانا طاهری، فرهاد نیلی
صکوک کوتاه‌مدت و کاربردهای آن در بانکداری و مالی اسلامی	MBRI-9213	رسول خوانساری، حسین میسمی، لیلا محرابی
جعبه ابزار پیش‌بینی تورم در اقتصاد ایران	MBRI-9212	سید مهدی برکچیان، سعید بیات، هومن کرمی
محاسبه سود قطعی سپرده‌گذاران در بانکداری بدون ربا	MBRI-9211	حسین میسمی
ارزیابی عملکرد صنعت بانکداری در ایران (مقایسه سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰)	MBRI-9210	اعظم احمدیان
نگاهی به چارچوب قانونی، نهادی و نظارتی ورشکستگی بانک	MBRI-9209	حمید قنبری
تحلیل شاخص‌های عملکرد شبکه بانکی در تأمین مالی تولید	MBRI-9208	اعظم احمدیان
بسترهای تشکیل منطقه بهینه پولی بین کشورهای سازمان همکاری اقتصادی (اگو)	MBRI-9207	مصعب عبدالهی آرائی
حاکمیت شرکتی، نظارت و مقررات احتیاطی در موسسات مالی اسلامی: گزارش پنجمین روز مدرسه زمستانه بانکداری اسلامی	MBRI-9206	حسین میسمی
استانداردهای حسابداری و حسابرسی در موسسات مالی اسلامی: گزارش چهارمین روز مدرسه زمستانه بانکداری اسلامی	MBRI-9205	وهاب قلیچ
مدیریت دارایی و بدهی در بانک‌های اسلامی: گزارش سومین روز مدرسه زمستانه بانکداری اسلامی	MBRI-9204	لیلا محرابی
مدیریت ریسک در بانک‌های اسلامی: گزارش دومین روز مدرسه زمستانه بانکداری اسلامی	MBRI-9203	رسول خوانساری
اصول و مقررات شرعی در معاملات و تأمین مالی: گزارش اولین روز مدرسه زمستانه بانکداری اسلامی	MBRI-9202	فرشته ملاکریمی

عنوان	کد گزارش	نویسنده / نویسندگان
تورم و جبران کاهش ارزش پول از دیدگاه اسلامی: گزارش هفتمین جلسه نقد پژوهش‌های بانکداری و مالی اسلامی	MBRI-9201	حسین میسمی
۱۳۹۱		
پولی کردن کسری بودجه از منظر اقتصاد اسلامی: گزارش ششمین جلسه نقد پژوهش‌های بانکداری و مالی اسلامی	MBRI-9111	حسین میسمی
مجموعه روایات ربا(بخش اول)	MBRI-9110	فرشته ملاکریمی
بررسی فقهی و حقوقی وثایق بانکی	MBRI-9109	فرشته ملاکریمی
عوامل مؤثر بر استفاده خانوارهای شهری از انواع خدمات مالی	MBRI-9108	فرهاد نیلی و مرضیه اسفندیاری
ضرورت معرفی رهنمود جدیدی در مدیریت ریسک نقدینگی با توجه به تحولات سیستم مالی در ایران	MBRI-9107	زهرا خوشنود
ساختار بانکداری اسلامی در کشورهای اسلامی: نمونه موردی کشور مالزی	MBRI-9106	لیلا محرابی
مفهوم‌شناسی ربا و بهره	MBRI-9105	حسین میسمی
تورق چیست؟	MBRI-9104	وهاب قلیچ
چشم‌انداز اقتصاد اسلامی بر بحران مالی جهانی	MBRI-9103	لیلا محرابی
وضعیت بانکداری اسلامی در کشورهای منطقه MENA	MBRI-9102	لیلا محرابی
بحران یورو؛ ریشه‌های پیدایش و سناریوهای آینده	MBRI-9101	ابلتاز ابراهیمی
۱۳۹۰		
عملیات بازار باز در چارچوب بانکداری بدون ربا (تابستان ۱۳۹۰)	MBRI-9008	حسین قضاوی، حسین بازمحمدی
کتاب‌شناسی اقتصاد ریاضی (پاییز ۱۳۹۰)	MBRI-9007	فرهاد نیلی
برآورد قدرت بازاری در شبکه بانک‌های دولتی ایران (بهار ۱۳۹۰)	MBRI-9006	سید صدر حسینی
جنبه‌های اساسی تغییر واحد پول ملی؛ تجربه ونزوئلا (تابستان ۱۳۹۰)	MBRI-9005	ابوالفضل اکرمی، پیمان قربانی
اصول اساسی اثربخشی نظام‌های بیمه سپرده (تابستان ۱۳۹۰)	MBRI-9004	حسین معصومی، محمد روشن‌دل
ساز و کارهای تأمین مالی شرکت‌های کوچک و متوسط (بهار ۱۳۹۰)	MBRI-9003	زهرا سلطانی، زهرا خوشنود، طاهره اکبری آلاشتی
بانکداری اخلاقی در جهان (بهار ۱۳۹۰)	MBRI-9002	وهاب قلیچ
مالیات نوری دلار (بهار ۱۳۹۰)	MBRI-9001	حسین قضاوی
۱۳۸۹		
بورس اوراق بهادار در ایران و برخی کشورهای منتخب	MBRI-8911	علی حسن‌زاده، اعظم احمدیان
قانون بانک مرکزی فدراسیون روسیه	MBRI-8910	امیر حسین امین آزاد، حسین معصومی
سیاست‌های پولی و قیمت نفت	MBRI-8909	مهدی منجمی
مدیریت نقدینگی وجوه نقد صندوق شعب با استفاده از مدل انتشار	MBRI-8908	هادی حیدری، زهرا زواریان، ایمان نوربخش
مصوبه تشکیل مراکز خدمات سرمایه‌گذاری استانی	MBRI-8907	لیلا محرابی
بررسی برنامه پنجم توسعه کشور	MBRI-8906	مهشید شاهچرا
آیین‌نامه اجرایی حمایت از صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی	MBRI-8905	طاهره اکبری آلاشتی
اثر خارجی بحران‌های مالی آمریکا و انگلستان بر دیگر نقاط جهان	MBRI-8904	ترانگ بوی، تامیم بایومی، مترجم: سوفی بیگلری
نقش یوان در موفقیت تجاری چین	MBRI-8903	پرستو شجری
ادوار تجاری و آزمون علیت گرنجر	MBRI-8902	مجید صامتی، سعید دای کریم زاده، لیلا نیلفروشان
امکان‌سنجی فقهی-اقتصادی استفاده از نهاد وقف در تأمین مالی خرد اسلامی	MBRI-8901	حسین میسمی، محسن عبدالهی، مهدی قائمی‌اصل

پژوهشکده پولی و بانکی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تهران: میدان آرژانتین، ابتدای بزرگراه آفریقا، پلاک ۱۰
کدپستی: ۱۵۱۴۹۴۷۱۱۱ صندوق پستی: ۷۹۴۹-۱۵۸۷۵

www.mbri.ac.ir